

Zo ging dat ...

... in Borlo in 1765: een regeling over de pastorij en de kapelaansfunctie

Een meningsverschil tussen de pastoor en de gemeente van Borlo over de pastoorswoning en het onderhoud daarvan, had in 1765 geleid tot een rechtszaak voor de rechtbank van de aartsdiaken van Haspengouw. In oktober 1765 moesten beide partijen vaststellen dat dat proces alleen tot kosten had geleid en dat een gerechtelijke oplossing nog niet in zicht was. De pastoor en de vertegenwoordigers van de gemeente hadden daarom besloten *om alle voordere processen, verschillen en oneenighijdt, soo opgeresen als in toekomende op te rijzen, neder te leggen en te vluchten*, en de zaak alsnog in der minne te regelen.

Er werd onderling een akkoord uitgewerkt, en op 31 oktober 1765 was notaris Joannes Pollenus van Niel-bij-Sint-Truiden in Borlo om een akte op te stellen waarin de regeling tussen pastoor Henricus Van den Brouck en de gemeente officieel vastgelegd werd. Naast een regeling over de woning van de pastoor en het onderhoud ervan, bevat het akkoord ook een aantal bepalingen over de invulling van de kapelaansfunctie in Borlo¹.

De gemeente werd vertegenwoordigd door de beide burgemeesters, Hubert en Francis van Marsnille. Opdat iedereen in Borlo zou weten dat er die dag gemeentezaken besproken zouden worden, had burgemeester Hubert van Marsnille die dag om 9 uur de klokken geluid. Vervolgens had de gerechtsbode, Francis Andries, *ontrent drij uren naer middagh*, de gezinshoofden persoonlijk verwittigd en nogmaals de klokken geluid. Naast de burgemeesters waren er mannen uit 26 huishoudens aanwezig, *uitmaekende meer als twee derde deelen der gemynte*. De notaris noemde Jan van Marsnille, Dionys Boes, Jan Van den Cruys, Joris Beckers *naemens die weduwe Beckers*, Lamber Closser, Nicolaes Libers, Francis Van den Velde, Marten Nicolai, Gerrard van Marsnille, Gilis Peetermans, Jan Van Marsnille *den jongen*, Jan Van Marsnille *den ouden*, Matthys Hermans, Hubert Heeren, Henrick Mellemans, Jan Odeurs *naemens synen vader Renier*, Matthys Closse, Gilis Van Marsnille, Erasmus Morren, Pieter Libens, Henrick Cantermans, Pieter Bonfils, Mathijs Poelmans, Nicolas

Eggen, Lamber Weemans en Jan Andries.

In de eerste plaats beloofden de gemeentenaren dat de gemeente voortaan jaarlijks aan de kapelaan van Borlo 100 gulden zou betalen, in ruil waarvoor de toekomstige kapelaans ten eeuwigen dage wekelijks twee missen zouden lezen *voor die ziele en ter intentie* van pastoor Van den Brouck.

Hoewel de aanstelling van de kapelaan expliciet een bevoegdheid van de pastoor bleef, werd diens keuzevrijheid sterk ingeperkt. Hij en zijn opvolgers moesten voortaan de voorkeur geven aan een priester die van Borlo afkomstig was, indien er tenminste een was *bequaem om cappellaen te wesen*. Indien er meerdere kandidaten uit Borlo waren, moest de pastoor *den bequaemsten* kiezen, en indien er werkelijk *geene oprechte bequaeme onder die gemyntenaeren* te vinden was, moest de voorkeur gegeven worden aan *die bloedverwanten oft vrienden* van pastoor Van den Brouck.

De kapelaan zou de inkomsten genieten die verbonden waren aan de *cappellanie* van Borlo. In dat verband noemde de notaris niet nader gespecificeerde *renten tot Corswaerem*, en 24 vaten koren die aan de kapelaan betaald werden door de plaatselijke armentafel. Dat koren was het loon dat de kapelaan kreeg als schoolmeester van Borlo. Als schoolmeester moest hij de kinderen van de armen van Borlo gratis onderwijs geven, en voorts moest hij zich voegen naar de *regels en conditien* die de pastoor hem in dat verband zou meegeven.

Pastoor Van den Brouck van zijn kant zou zijn woning met de daar bijhorende grond afstaan, zodat die in de toekomst, ook na zijn vertrek of overlijden, zou kunnen blijven dienen als pastorij. Om precies aan te geven over welk huis het ging, noemde de notaris de belendende percelen: het perceel waarop het huis stond lag tegenover de kerk en grensde aan de *Kercksteeghe*, aan de *heerbaene naer Jeuck*, aan een perceel van Jan Andries Guilliams en in de richting van Montenaken aan een boomgaard van pastoor Van den Brouck, die dus niet in het perceel in kwestie inbegrepen was. De gemeentenaren van hun kant zouden voortaan instaan voor het onderhoud van de

¹ Rijksarchief Hasselt, *Verzameling minuten en repertoria van notarissen*, nr. 3738.

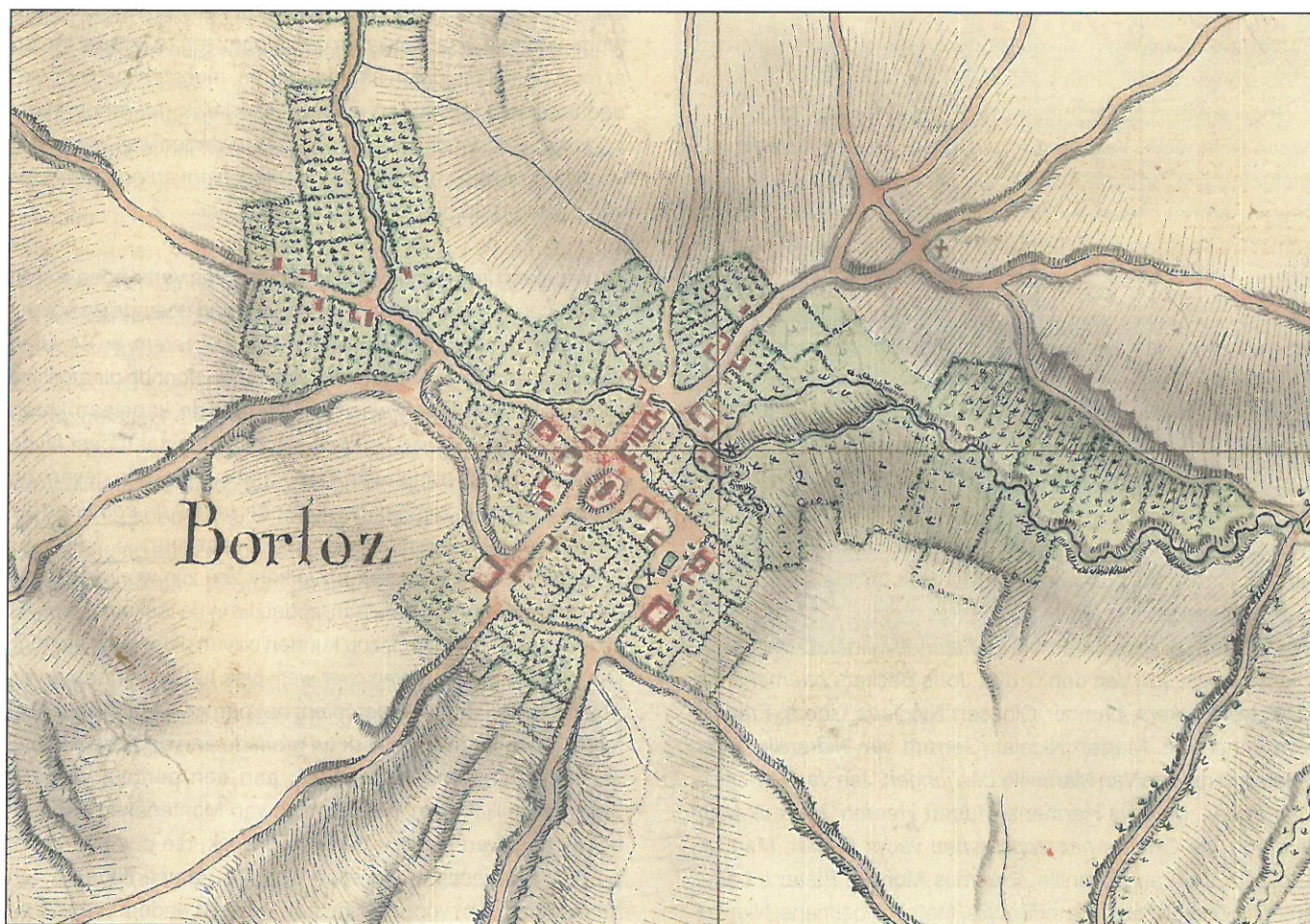
pastorij en de onderhoudskosten betalen zoals dat voorzien was in de *statuten archidiaconael*, de statuten van het aartsdiakonaat Haspengouw dus, waar Borlo deel van uitmaakte.

Voorzichtigheidshalve namen de partijen nog een clause op die bepaalde dat de inhoud van het akkoord nog ter goedkeuring voorgelegd zou worden aan de aartsdiaken. De kosten die daaraan te pas zouden komen, zouden door de beide partijen gelijk gedeeld worden. De vorderingen en aanspraken die zij in de loop van het proces ten opzichte van elkaar kenbaar gemaakt hadden, werden herroepen, en beide partijen gingen akkoord om ieder hun eigen gerechtskosten te betalen. Tot slot handtekenden de aanwezigen de minuut van de akte van de notaris. Veertien van hen verklaarden niet te kunnen schrijven, en namen genoeg met het plaatsen van een kruisje. Er was werk aan de winkel voor de kapelaan-schoolmeester in Borlo.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Verzameling minuten en repertoria van notarissen*, nr. 3738: minuten van notaris Joannes Pollenus van Niel-bij-Sint-Truiden.

Op heden desen eenendertighsten octobris sjaers 1700 ses-tigh vijff, voor mij openbaer notaris binen Nyel residerende, en getuygen onder te noemen, compareerde persoonelyck den eerwerden heer Henricus Van den Brouck, modernen pastoor in Borloz ter eene, ende Hubertus van Marsnille en Francis van

Marsnille, actuelen en affgaenden borguemeesters des dorp Borloz, en desen lesten hier voorens door die gemijntenaeren geconstitueert en generaelyck geautoriseert om het proces te voorens tegens hem eerwerden heer iersten comparant met aggreatie en overstaen aan dese naegenoemde gemeyntenaeren ten tweeder, als Jan van Marsnille, Dionys Boes, Jan Van den Cruys, Joris Beckers naemens die weduwe Beckers, Lamber Closser, Nicolaes Libers, Francis Van den Velde, Marten Nicolai, Gerrard van Marsnille, Gilis Peetermans, Jan Van Marsnille den jongen, Jan Van Marsnille den ouden, Matthys Hermans, Hubert Heeren, Henrick Mellemans, Jan Odeurs naemens synen vader Renier, Matthys Closse, Gilis Van Marsnille, Erasmus Morren, Pieter Libens, Henrick Cantermans, Pieter Bonfils, Mathijs Poelmans, Nicolas Eggen, Lamber Weemans en Jan Andries, alle uitmaekende meer als twee deerde deelen der gemynte, welcke comparanten ons hebben verthoont alhoe dat tusschen respectieve parteijn verschille met opgevolgde procedure voor den seer doorluchtighsten en eerwerdighsten heer achidiaeke van Haysbay was opgeresen ter oorsaecke en opsighte van het pastoreel huys, conform die procedeuere daerover geagiteert, sijn samenlyck alsoo beraeden en geaviseert geweest soo en gelyck sij sijn mits desen om alle voordere processen, verschillen en oneenighjdt, soo opgeresen als in toekomende op te rijsen, neder te leggen en te vluchten, veraccordeert soo en gelyck sij accorderen mits desen in vuegen naervolgende:

Borlo op de kaart van Villaret, omstreeks 1745.

In den iersten, die gemyntenaeren alhier sullen voor altijd betaelen en moeten geven aen den residerenden cappellaen deser jurisdictie Borloz, hondert guldens Brabants sjaers, waervoor den eerwerden heer residerenden cappellaen sal verobligeert sijn alle weecken ten eeuwigen dagen te lesen twee missen voor die ziele en ter intentie van den eerwerden heer Henricus Van den Brouck voorsschreven, ende sulx te beginnen soo haest als den voorsschreven eerwerden heer iersten comparant de cappellanie sal geconferereet hebben en naer hem sijne successeurs.

Ten tweeden, item sal den cappellaen trecken de cappellanie en alles wat van die selve dependeert, te weeten de renten tot Corswaerem, item 24 vaeten coeren uijt de armebackinge waervoor den cappellaen sal gehouden sijn schoele te hauden volgens regels en conditien door den eerwerden heer pastoor hem voor te geven, soo en gelijk weegens sijn officie van cappellanie hem sal voorhauden, welck sal geobligeert sijn te achtervolgen en daer en boven die kinderen der armen deser jurisdictie gratis te leeren.

Ten derden, waer en tegens den eerwerden heer Van den Brouck iersten comparant cedeert sijn huys, grondt ende appenditien geleegeen over de kercke, tegenwoordigh door hem bewoont, regenooten die Kercksteeye naer die kercke Borloz, naer Milen oft beeckewaert die heerbaene naer Jeuck, Jan Andries Guilliams, naer Montenaken waert den bogardt van den eerwerden heer pastoor van Borloz ter eijne sijde, tot een pastoreel huijs ten eeuwigen dagen mits dat die gemijntenaeren sullen draegen en verobligeert sijn te betaelen alle lasten volgens statuten archidiaconael en voorders niet willen noch moeten gehauden sijn.

Ten vierden is oock conditie dat alle en iederen parochiaen deser jurisdictie bij soo verre eenigh kint heeft, bequaem om cappellaen te wesen, dat alsulcken als die vacant is, sal geprefereert sijn aen alle andere, en bij soo verre meerder waeren sal altijd den bequaemsten geprefereert sijn involgens oordeel van den eerwerden heer pastoor en bij soo verre geene oprechte bequaeme onder die gemyntenaeren hervonden woorden, dat alsdan die bloedverwanten oft vanden van desen actuelen eerwerden heer pastoor iersten comparant sullen in die gesyde cappellanie succederen en aen die selve moeten geconferereet worden.

Ten vijffden, is noch besproeken dat alles wes voorsschreven is, sal moeten geschieden soo oock geremonstreert woorden aen den seer eerwerdigen en doorluchtigen heer archidiaken van Haijsbaj, welckens kosten beyde parteyn voor die helicht sullen betaelen, blijvende alle pretensiens wedersijds in het voorgeroert processen te niet en van geender weerde en malkanderen die selve quitterende tot datum deses die kosten in die gemelde procedere opgeresen sullen blijven hinc inde gecompenseert, soodatt ieder de sijne sal moeten betaelen. Mits welcke parteyen vereenight syn en beloven dit hun accord ten eeuwigen dagen te houden voor goet, vast en van werde, onwederroepelyck en onbreckelijck hebbende tot accomplis-

sement van het selve hun accordt die gemyntenaeren ten dien eynde door clockslaghe op heden omtrent negen uren 's morgens door Hubert van Marsnille, actuelen dorpmeester gedaen en opgevolghde convocatie door Francis Andries, gerichtsdienaer, omtrent drij uren naer middagh, en noch successive clockslaghe te dien eynde gedaen, alles in beter en breeder forme en reciproque obligatie ut in amplissima forma met consent in realisatie en approbatie deses ubi opus, daertoe constituerende ieder thoender deses in solidum.

Alles gedaen, gepasseert en gestipuleert op dato soo boven in hunne gewoonelycke vergaedertplaetse gestaen tot Borloz, ter presentie van Andries Wauters ende Francis Van Marsnille den jongen, als getuygen tot die premissen geroepen.

[getekend:]

Hand XX teecken van Peeter Libens en Henrick Santermans, seggende niet te kunnen schrijven.

Handt XX teecken van Lamber Closser en Francis Van Marsnille, seggende niet te kunnen schrijven.

Handt X teecken van Nicolas Libens, seggende niet te kunnen schrijven.

Gilis Van Marsnil

Handt XXX teeken van Gilis Pietermans, Erasmus Morren en Hubert Heeren, seggende niet te kunnen schrijven.

H. Mellemans

Martinus Nicolai

Dionijs Boes

Jan Vanden Cruijs

Nicolaus Egge

Mattyes Closset

Jan Van Maersniel

Jan Odeurs in den naem van mynen vader

De weduwe Beckers

Joannes Van Marenil

Francis Van de Velde

Handt XXX teeken van Geradt Van Marsnille, Matthijs Poelmans en Matthijs Hermans, seggende niet te kunnen schrijven.

Jan Van Maersnel

Hand X teecken van Lamber Weemans, seggende niet te kunnen schrijven.

Hubert van Maersnil

Peeter Bossiene

Gilis Massa

Handt X teecken van Jan Goyens, seggende niet te kunnen schrijven.

Henricus Vanden Brouck, pastor in Borlo

Jan Andries Guilliams

Franciscus Van Marsnil

Handt X teecken Andries Wauters getuygen, seggende niet te kunnen schrijven.

Quod attestor Joannes Pollenus notarius immatriculatus ad premissa requisitus in fide subscripsit.

Rombout Nijssen

